

Emlékeztető

A képzés

- Időpontja:** 2014. június 26. 10 órától
- Helyszíne:** Tégy az emberért! Információs és Továbbképzési Központ (1082 Budapest, Szentkirályi u. 22-24.)
- Témák:** „Kívül-belül” – Pszichiátriai betegek a hajléktalan-ellátásban.
Kerekasztal-beszélgetés
résztevők:
dr. Kapronczay Stefánia TASZ, ügyvezető igazgató
dr. Petke Zsolt, pszichiáter, Nyíró Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet osztályvezető főorvosa
moderátor: Gurály Zoltán, Menhely Alapítvány
Rendhagyó osztályfőnöki óra – az óra a tanár szemével; szituációs játék
Támogató: EGT/Norvég Civil Támogatási Alap
- Jelenlévők:** Jelenléti ív szerint

Június 26-i képzésünk első felében a **pszichiátriai betegekről volt szó a hajléktalan-ellátásban**. A felvezetőben elhangzott egy történet egy kisvárosi hajléktalan szállóról, ahol, a szálló vezető szerint egy pszichiátriai beteg hajléktalan ember veszélyezteti az intézmény működőképességét viselkedésével. Ugyanakkor egyetlen szálláshelyként nem tudják eltávolítani a szállóról az illetőt, mert akkor nem lenne fedél feje felett. A példában szereplő intézmény vezetője mellett a hajléktalan szálláshelyek többsége szerint is megoldatlanok a pszichés problémákkal küzdők magatartási problémái.

A következő kérdések merültek fel kiindulásként:

- Mit tud tenni a hajléktalanszálló vezetője, ha ilyen ellentétes elvárásokkal találkozik?
- Mi várható el az intézménytől? Milyen típusú változtatás tudná megoldani a problémát? Hogyan lehetne felkészíteni az ellátókat arra, hogy megoldják ezeket a problémákat?

Petke Zsolt (pszichiáter, Nyíró Gyula Kórház osztályvezető főorvosa; P.Zs.) szerint **meg kell különböztetni a magatartási problémákat a pszichiátriai betegségektől**. Bár a magatartási zavarok is leírhatók pszichiátria kórképként, P.Zs. tapasztalatai szerint a magatartási problémáknak a háttérben sokszor manipulatív viselkedés áll, amely befolyásolható. Ezzel szemben a pszichiátriai betegek, akiknek nincs kapcsolatuk a realitással, nem befolyásolhatók. A realitással való kapcsolat vizsgálata viszonylag egyszerű: két része van. Az érintettnek a magával kapcsolatos realitás érzéke és a tárgyi világgal kapcsolatos realitás érzék. Az egyiket tesztelni lehet olyan kérdésekkel, hogy mikor született, stb., a másikat például azzal, hogy milyen nap van. Ha erre jól válaszol, akkor tudat megtartott. A második kérdés, hogy mennyire veszélyes önmagára, ennek megállapításakor abból kell kiindulni, hogy a befejezett öngyilkosságok többnyire 50-60 éves férfiak körében valósulnak meg.

Menhely Alapítvány „A Hajléktalan Emberek Esélyegyenlőségéért” program

E-mail: 3e@menhely.hu * www.menhely.hu - 3E * www.facebook.com/3e.menhely

Mobil: +36 20 318 0394 * Mobil: +36 31 326 3566 * Levelezési cím: 1410 Budapest 7., Postafiók 216.

A manipulatív szándék nem pszichiátria betegség, hanem személyiség-zavar, amely ugyan leírható pszichológiai kórképként is, de ez egy olyan állapot, amivel a pszichiáter nem tud mit kezdeni.

Az előadó szerint egy egyperces procedúra után tisztázni lehet, hogy van-e itt egyáltalán egészségügyi probléma. Ha az illető a realitástól elszakadt állapot van (be van építve a chip, ufók irányítják stb.), vagy öngyilkossági szándékot észlelünk, azonnal mentőt kell hívni. Az agresszív droghatás esetén is mentőt kell hívni.

A pszichiátriai betegek esetében a megfelelő gondoskodás az odafigyelés, a keretek tágítása, a magatartás-zavaros emberek esetében a fordítottja, a szabályok szűkítése a megfelelő.

A magatartás-zavaros, manipulatív embereket is el lehet küldeni pszichiátriai szakorvoshoz. És ha elmegy, akkor a magatartási kérdésekben is számíthatunk az együttműködésre, ha pedig nem megy el, akkor ki lehet zárni az ellátásból. A pszichopatak mellőzése nagyban növeli az ellátás színvonalát.

Kapronczay Stefánia (Társaság a Szabadságjogokért ügyvezető igazgatója, jogász, szociológus; K.S.) elmondta, hogy a pszichiátriai betegek a leginkább stigmatizáltak a mai társadalomban. A magatartás-zavaros emberek kinyomása az intézményekből azért kérdéses, mert hiányoznak a speciális intézmények. A személyiség-zavaros emberek ellátására nem alkalmas a hajléktalan-ellátás, de egyéb válaszok hiányában sokszor a hajléktalan-ellátásnak kell ezzel a problémával megküzdenie.

Ma a magyar intézményes válasz a pszichiátriai betegségekre, hogy elveszük cselekvőképességüket, gondnokság alá helyezzük őket és azután elhelyezzük a határszélre egy zárt intézetbe. Kb. 8000 férőhely van ilyen otthonokban és csak egy intézmény van Budapest közelében. Igaz, hogy van egy olyan vállalása az államnak, hogy ezeket az intézményeket kiváltja közösségi ellátásokkal, amire a hajléktalan-ellátásnak szüksége lenne. A gondnokság alá helyezés nem lehet megoldás, csak akkor, ha az illetőt becsuppolják egy intézménybe, egyébként semmi értelme sincs. A jogszabályok szerint a másik megoldás lehet a pszichiátriai betegek gyógykezelése veszélyeztető és közvetlenül veszélyeztető helyzetben. A veszélyeztető, amikor indokolt a gyógykezelés, de nem kell azonnal elvinnie a mentőnek. A közvetlen veszélyeztető állapot, amikor el kell vinni az illetőt azonnal.

Háromféle gyógykezelés van, az önkéntes, sürgősségi és a kötelező gyógykezelés. Nem a beteg kéri a második kettőben a kezelést, és ezért ilyenkor a bíróságnak felül kell vizsgálnia az eljárást. A sürgősségi kezeléstről tájékoztatni sem kell a veszélyeztető magatartást tanúsító embert.

A beszélgetés során elhangzott:

P.Zs.: A magatartás-zavaros pszichiátriai kórképpel is rendelkező hajléktalan emberekkel a pszichiátriai osztályoknak is bajuk van. A pszichiátria osztályok sem tudják kezelni a problémákat.

A hajléktalan-ellátásnak, mint segítségnyújtásnak egyik elfogadott iránya a tartós bentlakásos intézményekbe juttatás, ami lehet egy a határszálon lévő pszichiátriai betegeket ellátó otthon is. Ezek száma az utóbbi időben drasztikusan csökkent.

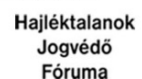
Az a baj, hogy nem tudunk olyan szállástípusú szolgáltatást ajánlani, azoknak, akik nem

---

Menhely Alapítvány „A Hajléktalan Emberek Esélyegyenlőségéért” program

E-mail: 3e@menhely.hu * www.menhely.hu - 3E * www.facebook.com/3e.menhely

Mobil: +36 20 318 0394 * Mobil: +36 31 326 3566 * Levelezési cím: 1410 Budapest 7., Postafiók 216.

tudnak a közösségben működni, ami azért a környezet ártalmaitól megvéd és az alapvető higiéniai feltételeket is biztosítja. „Nincs egy olyan zárka, amelyet a kitiltott magára zárhat reggelig”.

P.Zs: Ha valaki nem tud együttműködni, akkor még mindig kellene lehetőséget biztosítani egy nappali ellátás keretében egy pszicho-szociális fejlesztésre, amely azután képessé teheti az illetőt a közösségi együttlétre.

K.S: Képzést kellene nyújtani a szociális munkásoknak, hogy felismerjék és kezelni tudják az intézményekben élő pszichiátriai betegeket.

Mások szerint nem kell képezni a szociális munkást, hanem az egészségügynek kellene ellátni a beteget.

A szociális munkásnak nincs joga arra, hogy felülbírálja a pszichiáter véleményét. Ha a pszichiáter nem akar kényszergyógykezelést alkalmazni, akkor bárki bármit is csinál, erre a bíróság sem kényszerítheti az egészségügyet.

Egyeztetésre, együttműködésre van szükség a pszichiátriai és a hajléktalan-ellátás intézményei között, annak ellenére, hogy ez sok helyen minden próbálkozás, kezdeményezés dacára nem jött eddig létre.

A résztvevők megállapodtak a beszélgetés folytatásában.

Az ebédszünet után az **Első Kézből a Hajléktalanságról (EKH)** programelem mutatta be a rendhagyó osztályfőnöki órákat **a tanár szemével**, valamint az órák részét képező **szituációs játékot** játszották le közösen a képzés résztvevőivel.

Koncz Levente, az óbudai Árpád Gimnázium tanára beszélt arról, hogy milyenek ezek az órák a tanár szemszögéből. Levente évekkal ezelőtt ismerte meg Balog Gyulát (B.Gy.) a Dózsa György úti aluljáróban, ahol Fedél Nélkül újságot terjesztett. Hónapokon keresztül ment el mellette nap mint nap, mire először megszólította és újságot vett tőle. Ebből a személyes ismeretségből jött létre az első B.Gy. által tartott iskolai óra egy iskolanapon, 2005-ben, ami nagy sikert aratott a diákok körében, még az óra után a folyosón is kérdezték őt életéről.

Egy iskolai napon gyakran sok a rizikófaktor, hogy kinek az előadására mennek be a diákok, milyen témákat tartanak érdekesnek. Egy biztos: ezek a programok mindig tuti sikerek. Az életközeli, hiteles történetek nagyon megfogják bármelyik korosztályt. Aki eddig csak úgy találkozott hajléktalan emberrel, hogy a Nyugati aluljáróban átesett rajta, és nem látta mögötte az emberi történetet, az ettől kezdve biztos más szemmel tud ránézni egy másik emberre és tudja, hogy hajléktalan és hajléktalan ember között is sok különbség lehet. Rengeteget változtat a diákok hozzáállásán és szemléletén az óra.

Kérdésként elhangzott, hogy a többi tanár kolléga mennyire nyitott a témára. Az Árpád Gimnáziumban elég nyitott a tantestület, semmilyen ellenérzés nem volt a tanárok részéről, mindenkit pozitívan fogadtak. B.Gy. hozzátette, hogy a hajléktalanság témájában a tanárok elfogadottsága jó. Inkább a melegek/leszbikusok azok, akiket nem hívnak szívesen egy-egy iskolai programra. A Civil Kurázi nevű szerveződést épp ezért találták ki, hogy ők is „bejussanak” az

iskolákba, hiszen ezeken az Élő Könyvtáras alkalmakon több hátrányos helyzetű csoport képviselői vesznek részt. A hajléktalanokat nem jellemző, hogy verbálisan bántanak: a roma, homoszexuális, zsidó előadókat gyakrabban szokták szavakkal becsmérelni. (*Élő Könyvtár: könyvként lehet különböző hátrányos helyzetű embereket kikölcsönözni, és négy szemközt beszélgetni velük.*)

A tanár úr rövid előadása Balog Gyula programkoordinátor **a szituációs játék** előtt röviden ismertette az iskolai órák menetét: dupla órát szoktunk általában tartani, egy alkalom így 90 perc. Az első 45 percben egy szociális munkás beszél a saját szemszögéről, valamint két hajléktalan ember: többnyire egy férfi és egy nő a saját életéről. A második 45 percben szoktuk játszani a diákokkal a játékot.

A szituációs játék lejátzását **beszélgetés** követte.:

Kepe Róbert (Fedél Nélkül újság koordinátora, EKH program szakmai vezetője, K.R.) beszélt arról, hogy milyen témákban teljesezhetnek ki az együttműködések.

A szervezetekkel kötött **együttműködések** célja az volna, hogy a projekt végére minden – a Menhely Alapítvánnyal e program keretén belül – együttműködő szervezet/csoport találjon egy közös témát/célt/akciót, amit aztán megvalósít. Ez az akció lehet például egy iskolai óra megtartása, ültethetnek fákat valahol közterületen, vagy a szállólakókkal közösen kitakaríthatják a Fő utcát, vagy az idei hajléktalanok éjszakáján az adott szervezet programját kibővíthetik egy Élő Könyvtárral. A lényeg, hogy legyen valami aktivitás.

Az EKH programelem hajléktalan emberekkel végez közösségi munkát: három apró szolgáltatásban tudjuk jó szívvel ajánlani a segítségünket bárkinek: rendhagyó osztályfőnöki óra, Élő Könyvtár és közösségi ebéd (*munkahelyi csoport/baráti közösség ebédje, minden 3-4 fős asztalnál hajléktalan emberrel*) szervezésében.

Mindenhol nagy szükség van arra, hogy a lakosságot meg tudjátok mozdítani picit, hogy úgy gondoljanak rátok, hogy nem a „város szemetével” foglalkoztok, hanem emberekkel, akik nagyon nehéz helyzetben vannak. És ha ez működik, adnak nektek adományt, mennek önkéntes munkára. Az a közeg, amiben dolgoztok, sokkal elfogadóbb lesz a hajléktalan emberekkel.

Olyan helyen, ahol vannak hajléktalan emberek, biztos találtok olyanokat, akiket be lehet vonni érintettként. Abban is tudunk segíteni, hogy olyan kis sejteket/közösségeket létrehozzatok, ahol van egy szociális munkás, van egy hajléktalan ember, van néhány iskola, ahova rendszeresen eljárjanak, ahogy idejük engedi. Ha pedig csak arra van lehetőség, akkor egy-egy vidéki iskolába szívesen elmegyünk megmutatni ezt a programot.

Ez a „menü” adott, ebből bármikor lehet választani, de ezen kívül is bármilyen új ötletet ki lehet találni, mindenki mozgassa meg a fantáziáját. Ilyen akciókra 130 000 Ft-ot tartalmaz a költségvetési sor szervezetenként. Az adott szervezet ebből tudja finanszírozni az akcióját, amit 2016. március végéig kellene megszervezni.

Az együttműködési megállapodásnak lesz egy melléklete, ebben kellene konkrétan ezeket az akciókat részletezni. Terveink szerint a nyarat és a kora őszt szánánk arra, hogy az együttműködési megállapodások mellé ezeket a mellékleteket véglegesítsük. **Kérnénk azokat, akik fix résztvevői/együttműködői lesznek a programnak, hogy a következő alkalomra gondoljátok át, mit is szeretnének, mit tudnak elképzelni, mit tartanak megvalósíthatónak.**

A **szegedi résztvevők** elmondták, hogy három éve csinálnak hasonló iskolai programot, és van egy tervük akcióra is. Két intézményük és egy olyan külső intézmény bevonásával (aki abszolút zárt, elutasító a hajléktalanokkal szemben pl.: Raiffeisen Bank) egy 1-2 hónapig tartó sakk-parti, amely során megismernek egymást a résztvevők személyesen.

A beszélgetés során elhangzott még:

- **Összeszedtük, ki lehet az a hajléktalan ügyfél, aki bevonható ilyen akciókba?**
Milyen kvalitásokkal bíró emberben érdemes gondolkodni?

B.Gy. szerint fontos, hogy milyen a kommunikációs készsége. Tudjon jól beszélni, legyen humoros, merje felvállalni az életét (bántalmazott nő, alkoholista, stb.). Olyat is lehet, aki már kijutott a hajléktalanságból. Mindenkivel le szoktunk ülni beszélgetni előtte, amely során az érintett elmondja az élettörténetét, utána közösen megbeszéljük/kiemeljük a lényegét. Hogy mi fontos, hogy elhangozzon 10 percen az iskolai óra alatt. Minden ember életében meg lehet találni az érdekeset (pl. konyhólakók, gyerekotthonban nevelkedett, stb.). 2009. óta kb. 100 hajléktalan ember járta meg az iskolai programot: nagy a rotáció, erre számítani kell, (pl. sok a munka, máshova költözik, rossz passzban van az illető). A szociális munkások közül kb. 40 ember vett már részt órán.

Más szerint az is fontos, hogy legyen megbízható, fejlődésre képes. Tudja jól elmondani az életét, ne ragadjon le lényegtelen dolgoknál.

- **Mi motiválja az ügyfeleket?** Mit tudnak ajánlani a szociális munkások, hogy legyen kedvük beszélni?

K.R: szerint a többnyire passzív szerepben lévő hajléktalan emberek, akik többnyire elfogadnak valamit, itt most aktívak tudnak lenni és adni tudnak valamit. Az olyan emberek, akiket meg lehet mozgatni azzal például, hogy szemetet szedjenek a nappali melegedőben/ebédlőben, azok szeretnék magukkal valamit kezdeni. Új szituációkban tudják megmutatni magukat, önbecsülésük nő: a magát haszontalannak érző ember felfedez valami pozitívát magában. Ő is tud adni valamit valakinek. Nálunk a Fedél Nélkül szerkesztőségben van olyan hajléktalan ember, aki a postára jár leveleket feladni, van, aki elviszi a postára az aprót beváltani, van, aki a raktárban segít rendet rakni. Mindenkire megpróbálok valami olyan feladatot rászabni, amit ő el tud végezni, és ettől mindenki nagyon boldog. Ha valaki például egy hajléktalan embertől kér egy nadrágot, teljesen más szituáció, mintha tőlem, a szocitól teszi. És az is fontos, hogy szociális munkással együtt mennek ezekre a programokra, partnerként, nem alá-fölérendelt viszonyban.

B.Gy.: amikor valaki eljön először, gyakran áradozik arról, hogy de jó volt, hogy figyeltek rá. Egy hajléktalan embernek már az pozitívum, hogy figyelnek rá. Olyan dolgokat kapnak, ami eddig nem volt jelen az életükben. Fontos, hogy adjunk egy célt az ember életének, bármilyen apró is.

Kicsiben el lehet kezdeni az emberek bevonását és a programokat is, aztán folyamatosan építkezni. Például először csak egy órát tartani, aztán több órára pályázni, aztán eljutni egy nagyobb pályázathoz, fizetett kollégákkal.

- **Mire érdemes gondolni, hogy szükséges a kezdetekhez?**

B.Gy.: Igazából a nulláról is el lehet indulni. De amik jól jöhetnek: ha van induláskor 2-4 hajléktalan ember, és néhány lelkes szociális munkás. Jó, ha van például buszjegy, hogy utazni tudjanak, egy lehetőség, hogy aznap reggel megfürödhessenek az érintettek, esetleg szükség esetén ruha. Ennivalóval előfordul, hogy készül az iskola, de van, hogy én viszek magammal valami rágcálnivalót. Frissítőt, ásványvizet szoktunk kérni a tanároktól. Vidéken útiköltség-térítést szoktunk kérni, és ha lehet, ebédet. Van pénzértéke is az órának, szimpla óra 5000 Ft, dupla óra 10000 Ft. Ezt, ha az iskola olyan helyzetben van, kifizeti. Kb. minden 10. alkalommal kapunk valamilyen honoráriumot. Jó lenne távlati célnak, ha ez a program el tudná tartani magát.

Menhely Alapítvány „A Hajléktalan Emberek Esélyegyenlőségéért” program

E-mail: 3e@menhely.hu * www.menhely.hu - 3E * www.facebook.com/3e.menhely

Mobil: +36 20 318 0394 * Mobil: +36 31 326 3566 * Levelezési cím: 1410 Budapest 7., Postafiók 216.

